

8. Závěr

Nový InsZ je zcela bezesporu velmi významnou rekodifikací českého úpadkového práva, která si zaslouží pozornost nejen odborné ale i laické veřejnosti. Zákon přináší velmi významné změny práv a povinností subjektů na insolvenčním řízení zúčastněných a zavádí i zcela nové u nás doposud neznámé způsoby řešení úpadku. Zároveň představuje i malou revoluci jak pro českou justici tak i pro vlastní adresáty nové normy, kteří si zvykají mimo jiné i na elektronicky vedený spis a nové formy elektronického doručování pomocí Insolvenčního rejstříku. Celé řízení se tak až na drobné výjimky stává věcí veřejnou, což má závažné a mnohdy i nepříjemné důsledky, které si ne všichni, a to zejména mnohdy dlužníci, uvědomují.

Oddlužení jakožto nový způsob řešení úpadku určený primárně spotřebitelům představuje další z významných změn, kterou nový zákon přinesl. Jako každá nová úprava přináší i úprava oddlužení nejasnosti a výkladové problémy, z nichž některé jsem se pokusil nastínit i v této práci.

První statistiky insolvenčních řízení podle nového zákona naznačují, že o oddlužení je poměrně veliký zájem. Jak uvádí Petr Kuhn, za prvních osm měsíců účinnosti nového zákona bylo podáno 1264 návrhů na povolení oddlužení, přičemž soudy povolily 415 oddlužení a z toho jich 268 již schválily. Za stejné období soudy prohlásily 417 konkursů¹²⁴. Na to, že si nejenom laická ale i odborná veřejnost na nový zákon teprve zvyká to zřejmě nejsou až tak nízká čísla.

Mimo čistě právní pohled na věc je nutno zmínit, že problematika oddlužení dle mého názoru dalece přesahuje pouze tuto právní dimenzi. Insolvenční právo obecně a ne jinak je tomu u oddlužení má i významné

¹²⁴ Petr Kuhn: 415 povolených oddlužení, Leblog – blog o právu a ekonomii, 7.9.2008, zdroj: <http://www.leblog.cz/?q=node/294>

ekonomické a sociální aspekty, které by rovněž neměly být přehlíženy. Z oddlužení, které se navíc potenciálně týká poměrně širokého spektra subjektů (především spotřebitelů), se navíc stává poměrně významné politikum. Oddlužení jako takové totiž umožňuje vybrané skupině dlužníků, aby se v rozporu se základní zásadou soukromého práva „pacta sunt servanda“ osvobodila od části svých závazků a vyšla z insolvenčního řízení oddlužena (v anglosaském světě tzv. „fresh start“). Je nadmíru potřebné diskutovat a zevrubně analyzovat, a to především de lege ferenda, jednotlivé parametry této úpravy, jako jsou zejména vstupní podmínky pro oddlužení, minimální možná míra uspokojení věřitelů atd.

Je zřejmé, že primárním důvodem pro přijetí nové úpravy byly aspekty sociální. Oddlužení není svým způsobem nic jiného než jedním z prvků sociálního státu, který má za úkol pomoci poctivému dlužníku, který se více méně nezaviněně dostal do situace, v níž není schopen splácet své závazky. Je ale nutné si uvědomit, že každý byt' dobře myšlený záměr se nakonec může obrátit i proti sobě samému nebo může mít i jiné závažné důsledky. Je velmi důležité, aby podmínky pro oddlužení nebyly nastaveny a soudy vykládány příliš benevolentně, aby se z oddlužení nestalo nechtěné dobrodiní či krátkozraká sociální výslužba.

Jak v této souvislosti poukazuje např. Petr Kuhn¹²⁵: „To co je dobro pro jednoho, je zlem pro druhého. Čím více se rozšíří nebo změkčí podmínky pro oddlužení tím častěji lidé nebudou splácet své dluhy. Čím více lidé nesplácí dluhy, tím více se zvýší kreditní riziko. Čím vyšší je kreditní riziko, tím vyšší jsou úroky z úvěrů. Čím vyšší jsou úroky, tím více lidí není schopno splácet své dluhy Vedle toho měkčí oddlužovací podmínky přilákají lidi, kteří proces oddlužení začnou zneužívat a o to více se zvýší četnost nesplácených dluhů. Vysoké úroky odradí domácnosti od rozumné spotřeby financované dluhem. Co

¹²⁵ Petr Kuhn: Proč je nutné nechat předlužené domácnosti padnout?, Leblog – blog o právu a ekonomii, 23.7.2008, zdroj: <http://www.leblog.cz/?q=node/280>

byl původně pouze sociální problém, může se stát problémem ekonomickým ... a zpětně sociálním, ale s daleko vážnějším dopadem.“

Příliš měkké podmínky pro oddlužení navíc zvyšují riziko morálního hazardu na straně dlužníků, když je podněcují k lehkovážnému přístupu k zadlužování a spotřebě obecně.

Je také otázkou, byť ne toliko právní, zda by nebylo možné podobného účinku dosáhnout pomocí soukromého pojištění, kde by případné riziko „objektivní neschopnosti splacení závazků“ přebíral na základě tržního principu třetí subjekt – pojišťovna. V neposlední řadě je třeba i klást důraz na prevenci spočívající např. ve zvýšení finanční gramotnosti laické veřejnosti.

Z výše uvedeného je zřejmé, že oddlužení by tu nemělo být pro každého. Mělo by představovat opravdu poslední záchrannou síť podanou dlužníku a ne automatické dobrodiní.